

Waarom het ene land floreert en het andere achterblijft

Stijn Decock

Daron Acemoglu, Simon Johnson en James Robinson ontvangen de Nobelprijs voor Economie, met hun onderzoek naar de welvaartsongelijkheid tussen landen. “Hij is een econoom die van alle markten thuis is.”

“Hij had die prijs al veel eerder moeten krijgen. Het is absoluut verdiend”, reageert economieprofessor Koen Schoors (UGent) op de ontvanger van de recentste Nobelprijs voor Economie. Die gaat dit jaar naar Daron Acemoglu en zijn medeonderzoekers Simon Johnson en James Robinson, drie specialisten in welvaartsongelijkheid tussen landen. De Zweedse Riskbank, die de Nobelprijs voor Economie uitreikt, koos na de minder bekende Claudia Goldin vorig jaar voor enkele van de grootste namen aan het economisch firmament. Acemoglu en Robinson danken hun brede bekendheid vooral aan het boek *Why nations fail*, een non-fictiebestseller uit 2012. Hun visie in dit boek heeft volgens de jury geleid tot de Nobelprijs.

Nobelprijswinnaar Acemoglu is dankzij de bestseller *Why nations fail* ook bekend bij het grote publiek

De centrale stelling van Acemoglu (57) en zijn twee medeonderzoekers is dat niet grondstoffen, klimaat of de geschiedenis bepalen of een land al dan niet welvarend is, maar de kwaliteit van de politieke instituties. Onder instituties wordt een palet van instellingen gerekend, gaande van justitie, onderwijs tot belastingstelsels. Acemoglu en Robinson maken een onderscheid tussen welvarende landen met “inclusieve” instituties en landen met “extractieve” instituties.

Die laatste zijn bijvoorbeeld de grondstofrijke landen in Afrika zoals Congo, waar de elite alleen geïnteresseerd lijkt in de extractie en de winsten van de bodemrijkdom. De welvaart van de rest van de bevolking is voor de elite nauwelijks van tel. Wat telt voor de elite is een harde machtsstrijd om erover te waken dat niet iemand anders de rijkdom inpikt. Met dergelijk bestuur kan welvaart amper toenemen.

In landen met inclusieve instituties leeft het omgekeerde idee: economisch groei is mogelijk en de baten kunnen naar een brede groep van de bevolking vloeien. Dat komt vaak door het welbegrepen eigenbelang van de elites: goed opgeleide werknemers leiden tot meer productiviteit en dus meer winst voor werkgevers. Meer koopkracht dankzij hogere lonen leidt ook tot hogere winst bij tal van ondernemers. Rechtszekerheid creëert meer investeringen. Zuid-Korea, dat bij de onafhankelijkheid van Congo in 1960 nog armer was dan Congo en amper grondstoffen bevatte, is het grote voorbeeld dat inclusieve instituties van een aanvankelijk zeer arm land een heel rijk land kunnen maken.

Inkomensverschillen verkleinen

De Nobelprijswinnaars verklaren ook hoe het komt dat het ene land beschikt over inclusieve en het andere over extractieve instituties. Vaak zijn ze het gevolg van toevalligheden of een historische sociale strijd. Zelfs tussen voormalige koloniale landen zijn er grote verschillen. Landen die vooral om de grondstoffen ingepalmd werden, zijn er het slechtst aan toe, omdat de kolonisator er weinig belang bij had sterke instituties op te richten. Landen waar kolonisten naartoe gingen om er zich permanent te vestigen en er economische activiteiten te ontwikkelen zoals landbouw, zijn er tot vandaag veel beter aan toe. Een kolonie die het voornamelijk van landbouwproductie moet hebben, heeft belang bij goede infrastructuur en goede landbouwscholen. Daarom doet bijvoorbeeld Costa Rica het veel beter dan zijn buurlanden. Acemoglu legt ook de link met democratie en inclusieve instituties. Volgens zijn onderzoek zijn democratische landen op termijn economisch beter af dan autoritaire landen.

“De enorme inkomensverschillen tussen landen verkleinen is een van de grootste uitdagingen van onze tijd. De laureaten hebben het belang aangetoond van maatschappelijke instellingen om dat te bereiken”, motiveert Jakob Svensson, voorzitter van de Commissie voor de prijs in de economische wetenschappen, de keuze voor het drietal.

Schoors is sterk vertrouwd met het werk van de winnaars en ontmoette Acemoglu al meerdere keren. “Hij is een econoom die van alle markten thuis is. Zijn onderzoek gaat heel breed. Hij leverde zowel belangrijke inzichten in de historische economie als over de impact van onderzoek en ontwikkeling op productiviteit of zelfs de gevolgen van AI.” Acemoglu is net als Johnson verbonden aan het MIT, een van de toonaangevende technische universiteiten. Robinson is gelieerd aan de universiteit van Chicago.

AI reguleren

Over de gevolgen van AI werd Acemoglu vorig jaar nog geïnterviewd door deze krant, naar aanleiding van zijn laatste boek *Power and progress*. Hij pleitte toen voor het reguleren van AI en de techbedrijven, anders zouden de negatieve sociale gevolgen groot kunnen uitvallen. “Automatisering zou de productiviteit doen toenemen, waardoor de welvaart stijgt en iedereen een graantje kan meepikken. Dat is ook nu de belofte. Door AI zullen we enorme sprongen vooruit maken, zelfs als er eerst veel destructie op de arbeidsmarkt plaatsvindt.” Als er geen regulering komt, zullen de baten van AI volgens hem vooral de techbedrijven ten goede komen, en niet de gewone werknemers. Volgens Schoors inspireerde het werk van Acemoglu de Europese Unie en vervolgens ook de VS om big tech nu harder aan te pakken.

“Acemoglu zit met zijn pleidooi voor de vrije markt met sociale correcties en de democratie ideologisch in het centrum. Je kunt hem zeker niet radicaal-links of ultraliberaal noemen”, zegt Schoors. Acemoglu heeft Armeense roots, maar is in Turkije geboren, ging in het Verenigd Koninkrijk naar de universiteit. Hij heeft de Amerikaans-Turkse nationaliteit.